

Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з державного управління (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019).

Спеціальність – 281.

Державне управління: удосконалення та розвиток. 2023. № 1.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2023.1.10>

УДК 351: 347.4

Д. В. Гринь,

аспірант кафедри публічної політики, Навчально-науковий інститут «Інститут державного управління» Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, м. Харків

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1687-6923>

УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД ЗАХИСТУ ЧЕСТІ, ГІДНОСТІ ТА ДІЛОВОЇ РЕПУТАЦІЇ ПУБЛІЧНИХ ОСІБ

D. Gryn,

Postgraduate student of the Department of Public Policy, Educational and Scientific Institute “Institute of Public Administration” of Kharkiv National University named after V.N. Karazin, Kharkiv

UKRAINIAN EXPERIENCE PROTECTION HONOR, DIGNITY AND BUSINESS REPUTATION OF PUBLIC PERSONS

Згадка про публічну особу у медіапросторі майже завжди супроводжується критикою, звинуваченням у тих чи інших діях або бездіяльності з боку інших публічних осіб, опонентів або автора таких

публікацій чи висловлювань. Автори не завжди дотримуються розумних меж критики відносно публічної особи, використовують неприйнятну для демократичного суспільства лексику та манеру поведінки, що призводить до упередженого ставлення до конкретної публічної особи та інших публічних осіб та негативно характеризує публічних осіб українського простору в очах міжнародної спільноти. Саме за цих обставин у публічної особи виникає необхідність реагувати на порушення своїх прав та, як наслідок, повинна бути можливість захистити свої права відповідно до чинного законодавства України. У статті було розглянуто які саме права щодо понять «честь», «гідність» та «ділова репутація» належать публічній особі, способи захисту таких прав відповідно до чинного законодавства України, проаналізовано існуючу судову практику з цього питання з метою встановлення ефективності дії механізму захисту честі, гідності та ділової репутації публічної особи та розроблені відповідні рекомендації щодо вдосконалення зазначених суспільних відносин. Зазначено необхідність подальших досліджень які становлять розгляд справ з захисту честі, гідності та ділової репутації публічної особи Європейським Судом з прав людини, оскільки такі справи становлять прецеденти для судової практики України.

As the title implies the article describes judicial experience of public figures in Ukraine in cases its protection of honor, dignity and business reputation. The paper examines what non-property rights public person have regarding the concepts of "honor", "dignity" and "business reputation". Basic information on ways of protecting non-property rights is presented. The major task of this study is determine how effective respectively public persons is the mechanism for protecting the honor, dignity and business reputation in Ukraine.

Considered the existing mechanisms for the protection of personal non-property rights of a public person in Ukraine. Ukrainian legislation and scientists include the following as personal non-property rights (which relate to the concepts of "honor", "dignity", "business reputation"): the right to respect for honor and dignity,

the right to inviolability of business reputation, the right to personal life and its secrecy. As ways of protecting such rights of public figures, Ukrainian legislation notes: the right to answer, claims for compensation for moral damage or losses and refutation of inaccurate information.

It (the article) gives a detailed analysis existing judicial practice of protection non-property rights of public persons, contains the data on the efficiency of the mechanism for the protection of the above-mentioned rights.

It should be noted that the effectiveness of each considered method of protection of personal non-property rights of public persons. Based on judicial practice, it can be concluded that a public figure is actually deprived of the right to answer even in court proceedings. A public person does not have the opportunity to protect his violated right by compensating him for moral damage, moreover, a public person can only demand the refutation of false information about himself, which is a long process with an ineffective result.

It is specially noted development of appropriate recommendations for improving the regulation of public relations between public figures, between public figures and mass media, between public figures and bloggers (authors of publications on the Internet). Further investigations are needed to constitute consideration of judicial experience of public figures on European Court of Human Rights in cases its protection of honor, dignity and business reputation, which constitute precedents for the judicial practice of Ukraine.

Ключові слова: *захист честі, гідності та ділової репутації публічних осіб, особисті немайнові права публічної особи, способи захисту немайнових прав публічної особи, недостовірна інформація, інформація, що порочить честь, гідність та ділову репутацію публічної особи.*

Key words: *honor, dignity and business reputation protection of public persons, non-property rights of public person, methods defence non-property rights of a public person, unreliable information, information about public person that defames its honor, dignity and business reputation.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями.

На тлі стрімкого розвитку засобів масової інформації, швидкості розповсюдження інформації в мережі Інтернет та месенджерах, проблема захисту свого права на честь, гідність та ділову репутацію саме публічних осіб стає здебільш актуальною, про що свідчить суспільний інтерес до виступів публічних осіб, завзяті «перепалки» опонентів під час політичних передач, згадка публічних осіб у друкованих засобах масової інформації, навіть вислови публічних осіб на своїх персональних сторінках у соціальних мережах може викликати відповідь або публічне обговорення у засобах масової інформації та суспільстві. Наявна судова практика з вищевказаного питання зазначає, що саме за цих обставин і виникає право публічної особи на захист своєї честі, гідності та ділової репутації.

Оскільки кожна така справа є індивідуальною то й визначення чи порушує оспорювана інформація право публічної особи на захист честі, гідності та ділової репутації визначає суд в кожній справі окремо.

Між тим нагальним науковим питанням є узагальнення існуючої практики та розробка пропозицій щодо удосконалення чинного законодавства у цій сфері в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Питання основ відповідальності у державному секторі за дифамації розглядали у своїх працях такі науковці як: З. Галаджун, П. Вовк, А. Романова, П. Чернявський, І. Соколова, О. Твердохліб. Серед українських науковців О. Бандурка, В. Осадчий, П. Михайленко, В. Тацій, П. Рабінович, В. Сташис, та інші дослідили питання захисту честі, гідності та ділової репутації.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою написання статті є необхідність дослідження особистих немайнових прав які стосуються понять «честь», «гідність», «ділова репутація» публічних осіб. Визначення способів захисту особистих немайнових прав публічної особи відповідно до чинного законодавства України. Аналіз судової практики стосовно захисту честі, гідності та ділової репутації публічних осіб з метою визначення обставин, за яких публічні особи звертаються за захистом своїх порушених прав, визначення загальних позивних вимог публічних осіб по таким категоріям справ. Узагальнення результатів розгляду справ про захист честі, гідності та ділової репутації із зазначенням причин відмови або задоволення позовів у вищезазначеній категорії справ. Дослідити ефективність діючого механізму захисту права на честь, гідність та ділову репутацію публічної особи. Розробити рекомендації щодо вдосконалення системи захисту прав публічних осіб на честь, гідність та ділову репутацію.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

Вільне вираження своїх поглядів та переконань, свобода думки і слова це невід'ємне право людини, як і право вільно збирати, зберігати, використовувати та поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб. Разом з цим кожному гарантується судовий захист у разі, якщо вираження поглядів однієї особи порушує права іншої особи.

Саме за цих обставин виникає проблематика суспільних відносин публічних осіб, оскільки право публічної особи на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань перетинається з правом іншої публічної особи на недоторканість та захист своєї честі, гідності та ділової репутації.

До особистих немайнових прав (які стосуються понять «честь», «гідність», «ділова репутація») науковці відносять наступні: право на повагу до

честі та гідності, право на недоторканість ділової репутації, право на особисте життя та його таємницю. Зазначений перелік стосується так само і публічних осіб. Оскільки до публічних осіб суспільний інтерес є значно вищим ніж до пересічної особи, то й до висловлювань публічної особи або публічної особи стосовно іншої публічної особи ставляться більш «уважніше», прискіпливіше, громадянин не перевіряє на достовірність таку інформацію, а сприймає її як достовірний факт.

У разі порушення вищезазначених прав, у публічної особи є наступні способи захисту: право на відповідь, вимоги про відшкодування моральної шкоди або збитків, спростування недостовірної інформації.

Право на відповідь. Сутність цього способу полягає в тому, що особа стосовно якої поширено відомості має право на коментар чи власне тлумачення обставин справи стосовно поширених відомостей про неї.

Слід акцентувати увагу на тому, що коли особа користується правом на відповідь у неї є можливість висвітлити власну точку зору стосовно поширеної інформації без визнання такої інформації недостовірною. Такий спосіб захисту передбачає звернення з відповідною заявою на телерадіоорганізації протягом 14 днів з дня поширення відомостей з письмовим повідомленням про це Національної ради з питань телебачення та радіомовлення.

Судова практика свідчить про те, що телерадіоорганізація може відмовити у праві на відповідь у разі якщо таку заяву подано з порушенням таких вимог, як приклад справа № 428/3327/19. [8]

Таким чином можна зробити висновок, що публічна особа фактично позбавляється права на відповідь навіть у судовому порядку.

Вимоги про відшкодування моральної шкоди або збитків. Оскільки законодавством не встановлено ані мінімального, ані максимального розміру відшкодування моральної шкоди, з підстав того, що немає і не може бути точних критеріїв майнового вираження честі або гідності особи. У більшості

справ прохання публічних осіб стосовно відшкодування моральної шкоди зовсім відсутні, або зазначаються символічною сумою в розмірі 1 гривні.

Але, є низка справ, де розмір моральної шкоди становить значно більші суми, а саме: справа № 725/5585/16-ц – 1 000 гривень, справа № 725/6601/18 – 3 723 гривні, справа № 761/29315/16-ц – 20 000 гривень, справа № 591/3667/16-ц – 55 000 гривень, справа № 6-37401св13 – 100 000 гривень, справа № 343/1867/17 – 175 000 гривень. [7] У вищезазначених справах у частині позовних вимог стосовно відшкодування моральної шкоди було відмовлено.

Причину відмови у відшкодуванні моральної шкоди можна зазначити висновком суду у справі № 6-37401св13 з позовною вимогою стягнути моральну шкоду у розмірі 100 000 гривень. Суд зазначив, що суб'єкти владних повноважень як позивачі у справах про захист честі, гідності та ділової репутації вправі вимагати у судовому порядку лише спростування недостовірної інформації про себе і не мають права вимагати відшкодування моральної (немайнової) шкоди.[6, 9]

Можна зробити висновок, що публічна особа не має можливості захисту свого порушеного права шляхом відшкодування їй моральної шкоди, більш того публічна особа може вимагати лише спростування недостовірної інформації відносно себе.

Спростування недостовірної інформації. Такий спосіб захисту є виключно судовим. Публічна особа, яка вважає що її права порушено повинна довести факт розповсюдження інформації, а суд повинен визначити чи є «спірна інформація» саме недостовірною у кожній справі окремо. Необхідно зауважити, що в середньому справи про захист честі, гідності та ділової репутації публічних осіб тривають близько 3-х років.

Як приклад, можна навести справи у яких позовні вимоги публічних осіб були задоволені частково та причини задоволення таких позовних вимог.

У справі № 761/37180/17 позовні вимоги були задоволені частково, суд дійшов висновку, що за відсутності вироку суду поширення інформації щодо причетності публічної особи до кримінальної справи порочить честь, гідність та ділову репутацію. [10]

У справі № 761/6866/16-ц позовні вимоги публічної особи були задоволені частково, суд дійшов висновку що, поширена інформація подана у формі фактичних тверджень, які вказують на вчинення позивачем (публічною особою) тих чи інших протиправних дій, які чинним законодавством кваліфікуються як злочини та дискредитують позивача (публічну особу) в очах оточуючих, формуючи у них відповідну негативну оцінку його дій з точки зору дотримання закону. [11]

У справі № 757/45270/19-ц позовні вимоги публічної особи були задоволені частково, суд дійшов висновку, що розповсюджена відповідачами (публічними особами) інформація на невизначене коло осіб про позивача (публічну особу) складає негативне враження у суспільства як про людину, громадянина, його професійні якості, позбавляючи при цьому суспільство самостійно надавати оцінку та складати враження. [12]

Необхідно зазначити, що за результатом розгляду справи позивача (публічну особу) зобов'язано сплатити на користь відповідачів (публічних осіб) судові витрати у розмірі 4 000 гривень, оскільки позов був задоволено частково.

Таким чином можна зробити висновок, що вірогідність задоволення позовних вимог за вищезазначеною категорією справ є низькою та тривалою. У випадку задоволення таких позовних вимог, або їх частини позивач (публічна особа), права якої порушено, відносно якої була розповсюджена «спірна» інформація, яка так чи інакше визвала обговорення серед населення, колег, опонентів, може бути ще й зобов'язана сплатити своєму опоненту грошові кошти за правничу допомогу. Що не можна назвати повноцінним способом захисту честі, гідності та ділової репутації публічної особи.

Решта розглянутих та проаналізованих справ мали результатом свого розгляду відмову у задоволенні позивних вимог публічної особи з наведених нижче причин:

1. Інформація з обмеженим доступом може бути поширена, якщо вона є суспільно необхідною, є предметом суспільного інтересу, і право громадськості знати цю інформацію переважає потенційну шкоду від її поширення у справах № 757/25649/17, 607/4318/16-ц, 757/72390/17-ц. [13, 14, 15]

2. Позивач є публічною особою, тому інформування про хід досудового розслідування кримінального провадження, що причетність позивача перевіряється не суперечить чинному законодавству, у справі № 757/25649/17. [13]

3. Захист честі і гідності може бути реалізовано шляхом надання іншої точки зору, наприклад шляхом реалізації права на відповідь, у справі № 757/25649/17. [13]

4. В ході судового розгляду не доведено факту вчинення відповідачем правопорушення, яке б полягало саме в поширенні інформації, яка може мати статус «недостовірної», або такої, що порушує особисті немайнові права позивача (публічної особи), у справах № 757/26089/18-ц, 758/4714/18. [16, 17]

5. Поширена відповідачем (публічною особою) інформація має суспільний інтерес до позивача, який є публічною особою, в даному випадку не мало місце поширення неправдивих відомостей, доказів того, що оспорена інформація принижує честь, гідність та ділову репутацію позивача (публічної особою), судом не встановлено, а позивачем (публічною особою) не доведено, у справі № 757/22307/17. [18]

6. Не є предметом судового захисту оціночні судження, думки, переконання, критична оцінка певних фактів і недоліків, які, будучи вираженням суб'єктивної думки і поглядів відповідача, не можна перевірити на предмет їх відповідності дійсності (на відміну від перевірки істинності фактів) і

спростувати, у справах № 758/2393/16-ц, 757/13769/16-ц, 725/5585/16-ц. [19, 20, 21]

7. Право на недоторканість ділової репутації та честь і гідність публічної особи підлягають захисту лише у випадках, коли політичний, державний або громадський діяч доведе, що інформація про нього була поширена з явним злим умислом, тобто з нехтуванням питання про їх правдивість чи неправдивість, а не з метою доведення до громадськості особистих тверджень про наміри і позицію таких лідерів, тобто саме позивач повинен довести факт поширення інформації відповідачем, а також те, що внаслідок цього було порушено його особисті немайнові права, у справі № 343/1867/17. [22]

8. Межа допустимої критики є ширшою, коли вона стосується власне політика чи публічної особи, а не приватної особи. На відміну від останньої, перший неминуче і свідомо відкривається для прискіпливого аналізу кожного свого слова і вчинку як з боку журналістів, так і громадськості загалом, і, як наслідок, повинен виявляти до цього більше терпимості у справах №757/17511/15-ц, 6-37401св13, 727/6371/17, 761/37180/17, 757/13769/16-ц. [23, 9, 24, 10, 20]

9. Оскільки політичні діячі та посадові особи, які обіймають публічні посади або здійснюють публічну владу на місцевому, регіональному, національному чи міжнародному рівнях, вирішили апелювати до довіри громадськості та погодилися «виставити» себе на публічне політичне обговорювання, то вони підлягають ретельному громадському контролю і потенційно можуть зазнати гострої та сильної критики у засобах масової інформації з приводу того, як вони виконували або виконують свої функції. При цьому зазначені діячі та особи не повинні мати більшого захисту своєї репутації та інших прав порівняно з іншими особами, у справах № 6-37401св13, 725/6601/18, 761/8624/17, 757/43445/18-ц, 607/4318/16-ц. [9, 25, 26, 27, 28]

Останні 2 причини відмови у задоволенні позову ґрунтуються на рішеннях Європейського Суду з прав людини у аналогічних справах та є найпоширенішими причинами відмови у задоволенні позовів у зазначеній категорії справ.

У зазначених причинах відмови мова йде про те, що публічна особа не повинна мати більшого захисту своєї репутації та інших прав порівняно з іншими особами, але при аналізі способів захисту честі, гідності та ділової репутації публічної особи вбачається, що публічна особа і так позбавлена права на відшкодування моральної шкоди, частково позбавлена права на відповідь, залишається судовий розгляд з таких категорій справ, який триває довго, та не завжди результативно.

Наявність розглянутої судової практики та публічних осіб, які дозволяють собі «жорсткі» висловлювання відносно інших публічних осіб свідчить про те, що немає регулювання відносин публічних осіб між собою, що призводить до дискредитації в очах суспільства в першу чергу держави (оскільки саме з державою асоціюється публічна особа у суспільстві), державного апарату та публічних осіб.

Задля регулювання відносин публічних осіб між собою, демократизації суспільства в цілому (оскільки демократичним вважається суспільство не тільки завдяки можливості привселюдно «принизити публічну особу», а в першу чергу у пристойний спосіб донести свою думку до опонентів та громадськості), вирішенням зазначеного у статті питання може бути прийняття загальних правил етичної поведінки публічних осіб, які б регулювали відносини публічних осіб між собою. Що сприяло б підвищенню рівня спілкування публічних осіб між собою у медійному просторі, позитивно вплинуло б на суспільство в цілому та підвищило б рівень українських публічних осіб в очах міжнародної спільноти.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Чинне законодавство України закріплює особисті немайнові права, що забезпечують соціальне буття фізичної особи, а як наслідок і публічної особи, такі як: право на повагу до честі та гідності, право на недоторканість ділової репутації, право на особисте життя та його таємницю, право на інформацію.

Способами захисту зазначених немайнових прав публічних осіб є наступні: право на відповідь, вимоги про відшкодування моральної шкоди або збитків, спростування недостовірної інформації.

Обставини, за якими публічні особи звертаються за захистом вищезазначених прав є згадка їх, як публічних осіб, у засобах масової інформації, друкованих матеріалах, на сторінках у соціальних мережах інших публічних осіб, проведення дискусій чи обговорень за участю публічних осіб, згадка на персональних сторінках блогерів, тощо.

Причинами задоволення позовів за вищезазначеною категорією справ є такі: визнання судом, що інформація недостовірна; фактичне твердження недостовірної інформації; доведення факту поширення недостовірної інформації.

Розповсюдженими причинами відмови у задоволенні позовів по категорії справ захисту честі, гідності та ділової репутації публічних осіб є такі: суспільна необхідність поширення інформації з обмеженим доступом; публічна особа не довела факт поширення недостовірної інформації; недостовірна інформація визначається судом як оціночні судження, думки, переконання, критика; межа допустимої критики відносно публічних осіб є ширшою; публічні особи підлягають ретельному громадському контролю і потенційно можуть зазнати гострої та сильної критики у засобах масової інформації з приводу того, як вони виконували або виконують свої функції; публічні особи

не повинні мати більшого захисту своєї репутації та інших прав порівняно з іншими особами.

Досліджено, що механізм захисту честі, гідності та ділової репутації публічної особи є тривалими та малоефективним, деякими із зазначених способів публічна особа не вправі скористатися.

Щоб вирішити проблематику питання захисту честі, гідності та ділової репутації публічних осіб треба насамперед створити механізм регулювання суспільних відносин публічних осіб між собою; публічних осіб та засобів масової інформації; між публічними особами та блогерами (іншими авторами публікацій у соціальних мережах) та вдосконалити існуючий механізм захисту честі, гідності та ділової репутації публічних осіб.

Зазначене вимагає удосконалення чинного законодавства шляхом:

- ухвалення «Етичного кодексу публічних осіб» з метою зазначення загальних правил етичної поведінки публічної особи відносно іншої публічної особи;

- внесення змін до статей Закону України «Про телебачення та радіомовлення», які зазначають процедуру права на відповідь стосовно публічної особи, задля надання можливості публічній особі скористатися своїм правом на відповідь; прийняття статей про регулюванні відносин між публічними особами та засобами масової інформації.

- внесення змін до Закону України «Про інформацію» з метою надання публічній особі змоги скористатися правом на відшкодування моральної шкоди;

- внесення змін до Цивільного Кодексу України шляхом закріплення понять «образа», «образливі висловлювання»; закріплення механізму відповідальності за «образливі висловлювання» відносно публічних осіб.

Оскільки у більшості висновків судової практики України з цього питання прямо зазначається, що при вирішенні справи суд посилається на рішення Європейського Суду з прав людини в аналогічних справах, напрямом

подальших досліджень становить розгляд справ з захисту честі, гідності та ділової репутації публічної особи розглянуті Європейським Судом з прав людини, які становлять прецеденти для судової практики України.

Література

1. Конституція України від 28.06.1996 року. Дата оновлення: 01.01.2020 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 21.11.2022 року).

2. Цивільний кодекс України: Кодекс від 16.01.2003 року №435-IV. Дата оновлення: 10.10.2022 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення 21.11.2022 року).

3. Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи: Постанова Пленум Верховного Суду України від 27.02.2009 року № 1 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v_001700-09#Text (дата звернення 21.11.2022 року).

4. Про телебачення і радіомовлення: Закон України від 21.12.1993 року №3759-XII. Дата оновлення: 19.11.2022 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3759-12#Text> (дата звернення 21. 11. 2022 року).

5. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: Рада Європи від 04.11.1950 року URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення 21.11.2022 року).

6. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 року. Дата оновлення 15.06.2022 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (дата звернення 22.11.2022 року).

7. Єдиний державний реєстр судових рішень України URL: <https://reyestr.court.gov.ua/> (дата звернення жовтень-листопад 2022 року).
8. Єдиний державний реєстр судових рішень України URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90932194> (дата звернення жовтень 2022 року).
9. Єдиний державний реєстр судових рішень України URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/36473868> (дата звернення жовтень 2022 року).
10. Єдиний державний реєстр судових рішень України URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/81753060> (дата звернення жовтень 2022 року).
11. Єдиний державний реєстр судових рішень України URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/70866768> (дата звернення жовтень 2022 року).
12. Єдиний державний реєстр судових рішень України URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96281902> (дата звернення жовтень 2022 року).
13. Єдиний державний реєстр судових рішень України URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/89180533> (дата звернення жовтень 2022 року).
14. Єдиний державний реєстр судових рішень України URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/76290808> (дата звернення жовтень 2022 року).
15. Єдиний державний реєстр судових рішень України URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/89578246> (дата звернення жовтень 2022 року).
16. Єдиний державний реєстр судових рішень України URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87741765> (дата звернення жовтень 2022 року).
17. Єдиний державний реєстр судових рішень України URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94581892> (дата звернення листопад 2022 року).
18. Єдиний державний реєстр судових рішень України URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/82261626> (дата звернення листопад 2022 року).
19. Єдиний державний реєстр судових рішень України URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87453960> (дата звернення листопад 2022 року).
20. Єдиний державний реєстр судових рішень України URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/62691451> (дата звернення листопад 2022 року).

21. Єдиний державний реєстр судових рішень України URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/79834900> (дата звернення листопад 2022 року).
22. Єдиний державний реєстр судових рішень України URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87081949> (дата звернення листопад 2022 року).
23. Єдиний державний реєстр судових рішень України URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/66935651> (дата звернення листопад 2022 року).
24. Єдиний державний реєстр судових рішень України URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87985027> (дата звернення листопад 2022 року).
25. Єдиний державний реєстр судових рішень України URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88546253> (дата звернення листопад 2022 року).
26. Єдиний державний реєстр судових рішень України URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88546253> (дата звернення листопад 2022 року).
27. Єдиний державний реєстр судових рішень України URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101841001> (дата звернення листопад 2022 року).
28. Луспенник Д. Д. «Огляд судової практики Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду у справах про захист гідності, честі та ділової репутації», Верховний Суд України. Київ, 2019.

References

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (1996), “The Constitution of Ukraine”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (Accessed 21 November 2022).
2. The Verkhovna Rada of Ukraine (2003), “The Civil Code of Ukraine”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/435-15#Text> (Accessed 21 November 2022).
3. Plenum of the Supreme Court of Ukraine, (2009) “Resolution of the Plenum of the Supreme Court of Ukraine: On judicial practice in cases of protection

of the dignity and honor of an individual, as well as the business reputation of an individual and a legal entity № 1”, available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v_001700-09#Text (Accessed 21 November 2022).

4. The Verkhovna Rada of Ukraine (1993), The Law of Ukraine “On Television and Radio Broadcasting”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/3759-12#Text> (Accessed 21 November 2022).

5. 14. Council of Europe (1950), “European Convention on Human Rights”, available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (Accessed 21 November 2022).

6. The Verkhovna Rada of Ukraine (1992), The Law of Ukraine “On Information”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/2657-12#Text> (Accessed 22 November 2022).

7. Unified state register of court decisions of Ukraine (2022), [Online], available at: <https://reyestr.court.gov.ua/> (Accessed October - November 2022).

8. Unified state register of court decisions of Ukraine (2022), [Online], available at: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90932194> (Accessed October 2022).

9. Unified state register of court decisions of Ukraine (2022), [Online], available at: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/36473868> (Accessed October 2022).

10. Unified state register of court decisions of Ukraine (2022), [Online], available at: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/81753060> (Accessed October 2022).

11. Unified state register of court decisions of Ukraine (2022), [Online], available at: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/70866768> (Accessed October 2022).

12. Unified state register of court decisions of Ukraine (2022), [Online], available at: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96281902> (Accessed October 2022).

13. Unified state register of court decisions of Ukraine (2022), [Online], available at: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/89180533> (Accessed October 2022).

14. Unified state register of court decisions of Ukraine (2022), [Online], available at: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/76290808> (Accessed October 2022).
15. Unified state register of court decisions of Ukraine (2022), [Online], available at: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/89578246> (Accessed October 2022).
16. Unified state register of court decisions of Ukraine (2022), [Online], available at: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87741765> (Accessed October 2022).
17. Unified state register of court decisions of Ukraine (2022), [Online], available at: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94581892> (Accessed November 2022).
18. Unified state register of court decisions of Ukraine (2022), [Online], available at: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/82261626> (Accessed November 2022).
19. Unified state register of court decisions of Ukraine (2022), [Online], available at: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87453960> (Accessed November 2022).
20. Unified state register of court decisions of Ukraine (2022), [Online], available at: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/62691451> (Accessed November 2022).
21. Unified state register of court decisions of Ukraine (2022), [Online], available at: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/79834900> (Accessed November 2022).
22. Unified state register of court decisions of Ukraine (2022), [Online], available at: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87081949> (Accessed November 2022).
23. Unified state register of court decisions of Ukraine (2022), [Online], available at: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/66935651> (Accessed November 2022).

24. Unified state register of court decisions of Ukraine (2022), [Online], available at: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87985027> (Accessed November 2022).
25. Unified state register of court decisions of Ukraine (2022), [Online], available at: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88546253> (Accessed November 2022).
26. Unified state register of court decisions of Ukraine (2022), [Online], available at: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88546253> (Accessed November 2022).
27. Unified state register of court decisions of Ukraine (2022), [Online], available at: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101841001> (Accessed November 2022).
28. Luspenyk, D. (2019), *“Ohliad sudovoi praktyky Kasatsiinoho tsyvilnoho sudu u skladi Verkhovnoho Sudu u spravakh pro zakhyst hidnosti, chesti ta dilovoi reputatsii”* [Review of the judicial practice of the Civil Court of Cassation as part of the Supreme Court in cases of protection of dignity, honor and business reputation], Supreme Court of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 29.12.2022 р.